

Ik ben bewustzijn

Redactie

Anneke Munnik

Boekverzorging

Ton Sampiemon

Lettertype

Plantin

Papier

90 grams Biotop

ISBN 9789067324991

© 2024 Rozenkruis pers, Haarlem

Rozenkruis pers

Bakenessergracht 1-5

2011 JS Haarlem

023 532 38 52

info@rozenkruispers.com

www.rozenkruispers.com

Ik ben bewustzijn

door André Roumen

Ten geleide

In september 2022 organiseerden antroposofen, rozenkruisers en theosofen samen een evenement onder de titel ‘Het nieuwe goud’. Uitgaand van een bijzonder positief mensbeeld, braken de drie stromingen een lans voor een fundamentele bewustzijnsvernieuwing als enig mogelijk antwoord op de grote hedendaagse kwesties als klimaatcrisis, maatschappelijke polarisatie en individuele zingeving. Het mag dan zo zijn, zo zeiden zij, dat wij mensen deze kwesties zelf hebben veroorzaakt, het is óók de mens die de belofte in zich draagt van een toekomstige ontwikkeling die wezenlijk is voor de hele wereld. Een ontwikkeling die begint bij het bewustzijn.

Wat is bewustzijn en om wat voor soort bewustzijnsvernieuwing gaat het dan? André Roumen (1950) – vorser, denker, veellezer en low vision specialist van beroep – is al sinds zijn jonge jaren gegrepen door het onderwerp en heeft er talloze lezingen over gegeven. We zijn enorm verheugd dat hij zijn decennialange fascinatie nu via dit boek ‘Ik ben bewustzijn’ met ons deelt. Zonder dat dit vooraf zo gepland of bedoeld was, is zijn boek een bijzonder passend vervolg op die bijeenkomst in 2022.

Ik ben bewustzijn is een razend knap en belangrijk werkstuk. Roumen beziet het onderwerp van natuurkundige, filosofische, psychologische en spirituele kant en baseert zich op vele zowel oude als recente filosofische, esoterische en wetenschappelijke bronnen. Wat hij las, toetste hij aan zijn eigen ervaring. Het meest wezenlijke heeft hij als een concentraat bij elkaar gebracht en op schrift gesteld. Daarmee is dit ook een diep persoonlijk boek.

Het is bovendien een boek dat je als lezer confronteert. Met zijn doorleefde beschouwingen nodigt Roumen ons uit onze eigen en dikwijls oppervlakkige denkbeelden kritisch te onderzoeken. Bijvoorbeeld dat we heel gemakkelijk beweren: we moeten ons ik loslaten en ons niet te veel met onszelf bezighouden. Hij laat ons overtuigend zien dat een helder en stralend bewustzijn een volwassen, evenwichtige persoonlijkheid nodig heeft. Hoewel we dat misschien liever niet zouden doen, is het soms nodig af te dalen naar onze onderbewuste bronnen om te ontdekken wat geheeld wil worden en hoe we daaraan kunnen meewerken.

De essentie van bewustzijn, zo leert ons dit boek, is licht. Hoe stralender en helderder dit licht in een mens kan schijnen, hoe groter en uitgestrekter zijn inzicht en begrip.

‘Onze diepste angst’, zo schreef Marianne Williamson ooit en Nelson Mandela zei het haar na, ‘is niet dat we onvolmaakt zijn of onmachtig. Het is ons licht, niet ons duister, dat ons het meest beangstigt.’

Ik ben bewustzijn wakkert onze aspiratie aan om dapper te zijn. Om zonder afschuiven en in een persoonlijk voorbeeld verantwoordelijkheid te nemen voor ‘wie ik ben en worden kan’.

Namens Rozenkruis pers wens ik u daarom bij het verschijnen van dit nieuwe boek van harte toe: verlicht de wereld en begin bij uzelf!

Hannie te Grotenhuis

Inhoud

1	Het terrein	11
	Bewustzijn, de enige werkelijkheid. Bewustzijn is onderwerp. Ik ben bewustzijn. Hersenonderzoek en boeddhisme. Het Backster-effect. Brainet. Akasha. Ethiek. Synchroniciteit. Kwaliteit van bewustzijn. Geesteswetenschap.	
2	Eenheid	29
	Ken uzelf. Bewust-zijn. Het Ene. Ik ben. Ik, 'ik', ego en persoon. Eerste-persoonperspectief. Ontdekking 'ik ben ik'. Bewustzijn is licht. Lichtmetafysica. De lichtzuil.	
3	Uit-een-vallen	47
	Tegenpolen. Twee werkelijkheden. Ik denk, dus ik ben. Materialisme. Geestelijk materialisme. ik-bewustzijn: winst en verlies. Objectbewustzijn. Differentiatie. Dissociatie. Het antahkarana.	
4	Veel-eenheid	69
	Meerdimensionaal bewustzijn. Transcendent - immanent. Dualiteit, geen dualisme. Het subject. 'ik' en persoon. Identiteit. Body-mind. Zelf-herkenning. Vrijheid en lot. Voorzienigheid. Persoon worden.	
5	Relatie	91
	De buitenstaander. Vrijblijvendheid. Het primaat van bewustzijn. Bewustzijn is een werkwoord. Dialogisch bewustzijn. Context-horizonbetekenis. Gelijk-oorspronkelijk. Relatief en absoluut. Taal. Ontmoeten. De taal van de Ziel. Het symbool. De Naam.	
6	Het Midden	115
	Levenskunst. De slinger. Pre-/trans-fallacy. De baan. De Getuige. Waarden. Leegte (sunyata). Het wiel. Water en vuur. Hart en hoofd.	

7	Too far East is West	133
	De spiltijd. De antieke en de klassieke Grieken. Plotinus en het Ene. De drie-ene mens als microkosmos. Verbeelding, ratio en intuïtie. De moderne tijd. Van object naar subject. Het supra-individuele Ik. De evolutie van de Geest. Zelf-bewustzijn.	
8	Non-dualiteit	155
	Drie assen van oriëntatie. Antwoord op Job. De übermensch. Geest én natuur. Fenomenologie. Zien-wat-is. De spagaat van zelfkennis. Vallen naar jezelf. Verlangen.	
9	Archetypen en chakra's	175
	Het archetype. Individuatie en integratie. Psychodynamiek. Het bipolaire archetype. Het zelf. Alchemie. Archetypus-an-sich. Psychologisme. Onderbewust én bovenbewust. De chakra's.	
10	Psyche en ziel	195
	Subject zijn. Een buitengewoon boek. De kracht van het gebeuren. Psychodynamiek. Groeipsychologie. Alles of niets. Psychosynthese. De wil. Vrije wil. De Diamantbenadering.	
11	Het creatieve Nu	213
	Creativi-tijd. Identiteit. Vrijheid. Kairos. Geestelijke spankracht. Ontwaken in het nu. Kinderen van het ogenblik.	
12	De bewustzijnparadox	231
	Numen en lumen. Grondstemming. Numineuze reductie. Totaalvereenzelviging. Transformatie. Totaalontkenning als hoogste bevestiging. Trillingsfrequentie. Hawkins scale.	
13	De cirkel, het Oog	249
	Spiegels. Mystiek. Ver-ening of vereniging. De spijker. Ik-loosheid of ik-ontlediging? Nabij-de-dood-ervaring. Morele ruimte. Het Oog.	
14	Het nieuwe denkvermogen	267
	De omstulping. Manas, Mens, Denker. Waarnemen en denken. Het denken en Ik. Het denkvermogen. Geestwetten. Mundus imaginalis. Ik als getuige. Het Ik als wilskracht. Microkosmos: Oog van Vuur.	
	Literatuur	291

Voorwoord

Dit boek gaat over bewustzijn dat zich van zichzelf bewust wil worden en zich daartoe ook aan mijn beperkte bewustwording gevangen heeft gegeven. Zo'n boek kan alleen door het bewustzijnsleven zelf geschreven worden. In mijn geval bleek het op vier benen te moeten lopen. In mijn jonge jaren was het zaak niet onder te gaan in een overweldigende vloed aan gevoelens en ervaringen. Dat genereerde een diep verlangen naar eenheid en een-zijn: de eerste poot om op te staan. Het antwoord kwam al gauw. Tijdens een meditatief proces van zelfontleding waarbij psychische krachten vrij spel dreigden te krijgen, kwam uit het niets de stellige overtuiging in me op: je kunt me alles afnemen, mijn leven en zelfs mijn lichaam, maar er is iets wat me niet afgenomen kan worden. Het tweede been, de geboorte van de ik-heid als tijdloze bewustzijnskern. Ik ben een punt-van-bewustzijn en niet langer datgene waarmee ik me als persoon heb vereenzelvigd en omhuld en wat me wel kan worden afgenomen.

Het zou nog jaren duren voordat mijn schets van het bewustzijnsleven die ik decennia geleden heb gemaakt daadwerkelijk kon worden beleefd: het bewustzijn-zelf als onderscheiden van heel zijn inhoud. Ik ben het bewustzijn-zelf, niet mijn gedachten, ervaringen en gevoelens. Alleen als zuiver bewustzijn ben ik eenheid en daarom een vertegenwoordiger van het Ene. Het derde been om op te gaan. Weer duurde het jaren om de eenheid te (her)kennen en beleven van het eigen 'ik' als punt-van-bewustzijn en het tijdloze en alomtegenwoordige bewustzijn-zelf: het klassieke beeld van de eenheid van punt en cirkel. Het heeft ongetwijfeld in mijn voordeel gewerkt dat ik een leeghoofd ben: er kan veel in, zodat talloze ideeën en ervaringen zich intuïtief aan elkaar kunnen verwerken tot steeds nieuwe en hogere eenheden. En inderdaad, zoveel te meer je bestudeert, zoveel te minder je weet en zoveel te meer je begrijpt. Meer en meer komt je bewustzijn thuis en blijkt dan niet je eigen bewustzijn te zijn. Teksten en uitspraken van grote bewustzijnsleraren – waaruit veelvuldig wordt geciteerd – vormen een feest van herkenning.

Ik dank de Rozenkruis pers voor de mij geboden mogelijkheid en de nodige aanwijzingen het bovenstaande in boekvorm te doen verschijnen.

André Roumen

‘ De betekenis ligt
niet zonder meer bij
de lezer: het is in
hun ontmoeting dat
de tekst zich ontsluit ’

1 Het terrein

Bewustzijn, de enige werkelijkheid

Als je een boek leest, ben je je niet van je lezen bewust. Je aandacht is bij het onderwerp, je gaat erin op. Je vraagt je dus niet af wie de lezer is. Je kunt achteraf wel zeggen: dat ben ik, maar dat verschuift de vraag alleen maar: wie is die ik? Dat blijkt uit de relatie tussen lezer en tekst. Lezen meerdere mensen dezelfde tekst en vraag je hun wat ze gelezen hebben, dan krijg je verschillende antwoorden. Terwijl de tekst een objectief gegeven is, geldt dit niet de lezer. Onze begripsvorming blijkt niet eenvoudigweg de afspiegeling van de objectief gegeven werkelijkheid.

Dat de betekenis van een tekst niet zonder meer in de woorden besloten ligt, dat is duidelijk. Maar de betekenis ligt ook niet zonder meer bij de lezer: het is in hun *ontmoeting* dat de tekst zich ontsluit. Het lijkt zo vanzelfsprekend dat wij ons allen bewust zijn van dezelfde werkelijkheid, ook al weten we wel dat we deze gevoelsmatig op een eigen wijze ondergaan en interpreteren. Om dé werkelijkheid zo dicht mogelijk te naderen, vonden in alle tijden bewustzijnsleraren van naam het nodig ons te wijzen op het feit dat daartoe een nieuw bewustzijn moet ontwaken. Om de werkelijkheid in het juiste licht te zien, moet het bewustzijn zelf licht zijn. Bewustzijn is geen eenduidig begrip, het kent veel verschillende lichtkwaliteiten, vele niveaus van 'zien'. Al is de inhoud van het (levens)boek een objectief gegeven, de mate waarin die inhoud begrepen wordt, is afhankelijk van de lezer. En wie is dat? Het bewustzijn, en meer concreet: de kwaliteit van mijn bewustzijn. Het is afhankelijk van mijn bewustzijnskwaliteit of die gegeven werkelijkheid bij me binnenkomt. En kwaliteit betekent hier: eenheid. In de mate dat het bewustzijn één is, wordt het leven gekend en beleefd als eenheid.

Maar wat is bewustzijn dan? Dat weten we niet. We weten dat het er is, maar niet wat het is. Het laat zich vergelijken met zien: ook het zien kan zichzelf niet zien. Wel kunnen we uit wat we kennen, afleiden dat er zich bepaalde wetmatigheden in aftekenen. Wetmatigheden die zich overeenkomstig ons begripsvermogen aan ons voordoen. Want kenner (bewustzijn) en gekende (de werkelijkheid) zijn wezenseen. Mijn werkelijkheid is volkomen gelijk aan mijn bewustzijnswerkelijkheid. De mate waarin ik tot de objectief gegeven werkelijkheid kan doordringen, wordt bepaald door het begripsvermogen van mijn bewustzijn. Lezer en boek, kenner en gekende, subject en object, zijn onlosmakelijk een. Zoals de kwaliteit van mijn bewustzijn is, zo is de kwaliteit van mijn werkelijkheid. In de woorden van Hermes, Lao Zi en Meister Eckhart: 'Het gelijke kan alleen door het gelijke gekend worden.'

Als lezer van het levensboek moet ik beschikken over het vermogen van letters (fragmenten) woorden te maken, en om die woorden in zinsverband (zinvol verband) te verstaan. Dan moet ik uit al die verbanden het plot of de clou van het verhaal kunnen destilleren. Ben ik als bewustzijn in staat de werkelijkheid en mijn leven te verstaan als een eenheid, een heelheid? Slechts in de mate dat mijn bewustzijn zelf een is. Het is één aanzicht van het bewustzijn dat het de werkelijkheid verstandelijk uit-een kan zetten. Het zal ook het andere aanzicht van zichzelf tot ontwikkeling moeten brengen: de *intellectus*, het intuïtieve kenvermogen dat binnen een veelheid aan fragmenten de eenheid kan uitlezen.

Het lijkt grotesk, maar enig zelfinzicht laat zien dat heel de werkelijkheid samenkomt in mij als bewustzijn. De populaire stelling ‘alles is bewustzijn’ is minst genomen juist, in die zin dat er pas sprake kan zijn van werkelijkheid als het bewuste werkelijkheid is. En omdat wat we werkelijkheid noemen het resultaat is van de ontmoeting tussen kenner en gekende, komt de werkelijkheid voor mij exact overeen met mijn bewustzijns-werkelijkheid. De objectief gegeven werkelijkheid komt niet als vanzelf bij me binnen, drukt zich niet waarheidsgetrouw op mijn bewustzijn af als op een fotografische plaat. De informatie die binnenkomt, zou alleen maar ruis zijn als mijn bewustzijn er geen eenheid, begrip en betekenis in zou aanbrengen. De consequentie is dat, wil ik een gegeven werkelijkheid begrijpen, deze moet passen in mijn referentiekader, mijn patronen van kennen. Om het nieuwe te begrijpen, moet ik het dus vertalen in het oude, in het verleden. *What you see is what you get*. Heb ik bijvoorbeeld geen referentiekader voor een vreemde taal of voor hogere wiskunde, dan heb ik tot die informatie geen toegang. Kennen is her-kennen; wat ik niet herken zie ik niet, en mis ik ook niet. Terwijl het leven zich van seconde tot seconde vernieuwt, is dat voor mijn kenvermogen niet zo. In feite is het mijn verleden dat de werkelijkheid filtert en interpreteert. Wil ik doordringen tot de objectief gegeven werkelijkheid, dan zal ik eerst inzicht moeten krijgen in de wetmatigheden die mijn kennen kenmerken. Ik kan me niet langer tevredenstellen met wat ik heb geleerd, met feitenkennis, met wat men vindt dat belangrijk is, met overleveringen, met ‘objectief geldige’ uitspraken van erkende grootheden. Dat zou in feite ook getuigen van een hoge mate van vrijblijvendheid, want met dit type ‘objectiviteit’ blijf ik buitenstaander in mijn eigen werkelijkheid. Ik kan me dan ook letterlijk niet verlaten op antwoorden die grote mystici en metafysici hebben gegeven op onze fundamentele zijsvragen. Voor mij is er geen objectief antwoord zonder mij als waarnemer, als kenner.

Van primair belang is het vinden van het antwoord op de vraag wie ben ik *als bewustzijn*? Beroep ik me op als universeel geldende antwoorden uit de wereldliteratuur, dan zijn deze niet door mij doorleefd en pronk ik met andermans veren. De levende bloemen die ik pluk, verwelken onmiddellijk in mijn hand. Er zal allereerst een nieuwe zintuiglijkheid in mij, in het bewustzijn dat ik ben,

Hersenonderzoek en boeddhisme

Bewustzijn lijkt een aaneengesloten keten van beelden, maar dat is niet het geval. De *stream of consciousness* bestaat niet uit één plastische substantie die uit zichzelf nieuwe beelden kneedt. Het is niet één lange rups waarvan de segmenten beelden en voorstellingen vormen. Een betere vergelijking is de file of een groep mieren in processie, van elkaar gescheiden door minieme lege tussenruimten: 'iets' en 'niets' wisselen elkaar met hoge snelheid af. In die zin is bewustzijn een eenheid van 'zijn' en 'niet-zijn'. Deze conclusie is het resultaat van het tegenwoordige hersenonderzoek: de tussenfasen van 'niet-zijn' nemen gemiddeld ongeveer 100-250 milliseconden in beslag. Dit inzicht zelf is echter al heel oud. Nergens is het bewustzijnsleven zo grondig en inhoudelijk geanalyseerd als in het boeddhisme. Bewustzijn (*viñāna*) laat zich begrijpen als een stroom van korte momenten van bewustzijn (*citta's*), als zaden (*alaya*) in een 'leeg' veld. De samenhang van de afzonderlijke beelden is niet gelegen in de keten, maar in het *paramalaya*, in het bewustzijn waarin die beeldenstroom zich afspeelt, dus in de leegte. Zo rust het 'zijn' in het onbegrensde 'niet-zijn'.

Maar al heeft hersenonderzoek deze keten van 'zijn' en 'niet-zijn' bevestigd, toch is er een wezenlijk verschil met het boeddhisme. Wetenschappelijk onderzoek is kwantitatief van aard, verzamelt getallen, zet ze uit in grafieken ter vergelijking, en bedient zich dus noodzakelijk van beeldvorming. Het beschrijft de schil waarin het leven zich hult. Het boeddhisme gaat het juist om de kwaliteit van het bewustzijnsleven zelf, die zich niet uit die bewustzijnsketen laat destilleren, dus niet in ons gedachteleven, ons gevoelsleven, onze ervaringen.

Hier komen we dan bij het meest fundamentele onderscheid dat we kunnen maken, namelijk het onderscheid tussen aan de ene kant die beeldenwereld van gedachten, ervaringen, gevoelens, en daarnaast het bewustzijn-zelf *waarin* ze verschijnen. Bewustzijn doet zich aan ons voor als 'leegte'. Zou het niet leeg zijn, dan zouden al die beelden elkaar niet zo onvoorstelbaar snel, en ook nog eens op dezelfde plaats, in het 'nu', kunnen opvolgen. Het is de 'leegte' (*śūnyatā*) van het bewustzijn waarin al die beelden een zekere mate van eenheid vormen, ook al doen ze zich als gescheiden aan ons voor. En tot die 'leegte' nu heeft de wetenschap geen toegang. Daartoe ben ik op mezelf aangewezen. Mijn zoektocht naar de essentie van het 'ik ben bewustzijn' moet zich niet richten op die bonte verzameling beelden die komen en gaan – dus op onze werkelijkheid die steeds verandert – maar op dat wat geen dimensie heeft en tijdloos is: het bewustzijn zelf. In de grenzeloze ruimte van 'niet-zijn' komen al onze beelden aan het licht.

De vraag die nu voorligt, is van welke kwaliteit dit licht is, welke 'kleur' het heeft, hoe intens en helder het is. In alle tijden hebben bewustzijnsleraren van naam de mensen ervan willen overtuigen dat we onze (bewustzijns)werkelijkheid anders gaan zien, als nieuw, wanneer dit licht intenser gaat stralen. Het gaat er dus niet om onze beeldvorming te perfectioneren, het gaat om een nieuwe lichtkwaliteit van ons bewustzijn.

Het Backster-effect

Maar als we het bewustzijn zelf niet kunnen kennen, bestaat het dan wel? Bewustzijn doet zich aan ons voor als eenheid van veld ('niet-zijn') én beeld ('zijn'). Ieder gedachte-, ervarings- of gevoelsbeeld is een tijdelijke verschijningsvorm binnen het veld van bewustzijn. Niets van wat ons bewust verschijnt, is daarvan uitgezonderd. Dat dit veld geen persoonlijk bezit is en dat het zich zelfs niet beperkt tot de actieradius van mijn eigen bewustzijnsleven, werd overtuigend bewezen door Cleve Backster eind jaren veertig van de vorige eeuw, toen hij voor de CIA werkte aan de leugendetector met behulp van EEG-apparatuur. In 1965 stichtte hij in San Diego de Backster Research Foundation, waar hij pas na jaren van voorbereiding in 1986 wetenschappers getuige liet zijn van het feit dat menselijke lichaamscellen ook met elkaar blijven communiceren als ze van het lichaam zijn verwijderd. Onze bloedcellen blijken op afstand te reageren op onze emoties. Bij onderzoek in de Backster School of Lie Detection ontdekte hij dat planten reageren op onze gedachten. Hij sloot elektroden aan op een philodendron om te zien of deze zou reageren als hij er een lucifer onder hield. Alleen al bij die gedachte schoot de registratiepen plotseling uit: de plant reageerde heftig. Ook leerde de plant al gauw of die gedachte alleen maar een voornemen was of dat hij het ook werkelijk zou gaan doen: was het geen serieus voornemen, dan was de reactie niet of veel minder sterk. Dit resultaat bleek zelfs niet afhankelijk van de plant als geheel; zelfs nadat deze was vermalen bleken de deeltjes het genoemde effect te vertonen. Ook afstand bleek niet van significante invloed. Toen hij op een dag de stad inliep en plotseling ontdekte dat hij zijn beurs was vergeten, bleek bij terugkeer dat de plant dat moment exact had geregistreerd. Overtuigd van het feit dat er een bewustzijnsveld moet bestaan dat alle bestanddelen van de schepping met elkaar verbindt, breidde Backster zijn experimenten uit naar dieren. Hij kocht onbevuchte kippeneieren en ontdekte hierin onverklaarbare pulsaties, met een frequentie gelijk aan die van een kuiken-embryo (160-170 per minuut); maar dat kuiken-embryo was in de geteste eieren (nog) niet aanwezig... Ook bleken eieren heftig te reageren op andere eieren die in kokend water werden gedompeld. En ook hier gold een leereffect. Wat Backster opviel was dat dit leereffect niet geldt voor menselijke lichaamscellen: 'Die ontdekking liet me schrikken. Wat is er zo uitzonderlijk aan het leven van de mens? Vertegenwoordigen wij soms het topje van de hiërarchie? En zo ja, welke implicaties heeft dat dan voor het eenheidsconcept?'

Het onderzoekerterrein werd uitgebreid. Harald Burr ontdekte dat zich rond een onbevucht eitje van een salamander een energieveld bevindt dat de vorm heeft van een volwassen salamander. Blijkbaar is de contour van dit veld al als energielichaam aanwezig voordat het zich conform deze matrix als concreet waarneembare vorm manifesteert. Ook Jacobo Grinberg-Zylberbaum baarde opzien met zijn experimentele bevinding dat twee personen rechtstreekse communicatie met